

ŠT. 8 1933/34 VRTEC LETNIK 64

Vaclav Beneš Třebízský — Orožen Janko:

Iz rodne kočice.

Stoletni gavran karlovtýnski.*

(S Slanskega.)

V kronah starih cepljenih dreves se ni zganila niti najmanjša vejica. Izgledalo je, kakor da se hočejo nacpati v tej celi, dolgi in žalostni zimi.

Prespati jezo in odgnati z dremežem iz glave žalostne misli, sanjati o boljšem življenju, v katerem je na izbiri cvetov, ki vsi vabijo k sebi s čarobnim šepetom, je vsaj tako potrebno, kakor je po težkih dneh potreben kratek počitek.

In ta drevesa so tako zadremala. Ali miru niso imele. V njihovih glavah je bilo temno, strašno temno. V njihovo temo so sedli gostje, kadar so prišli na izlet.

Solnce je grelo, kakor greje v najlepšem junijskem dnevu. Peruti črnih ptic so dobivale pod njegovimi žarki temno modro barvo. Ko so zakrakale vrane na enem drevesu, je šlo od drevesa do drevesa; potem so se hkrati dvignile, s črnimi glavami zamajale in odletele proti Tucho-mericam. Baje so klicale k nam od Nemcev zimo in z gora sneg.

Samo ena ptica — bila je izmed vseh najbolj črna — se ni ganila z drevesa. Ostala je z napol razprtimi perutmi in napol odprtim kljunom sama, čisto sama na jablani.

A komaj da sem prišel pod jablano, se je razlegalo nad menoj pro-
nictljivo: kra, kra! in v zraku so prav nizko nad mojo glavo zašumele
črne peruti, katerih barva je dobila temno moder blesk.

»Ej, pozdravljam te, pozdravljam v svoji domovini, ti stari, črni
gavran!«

* Karlovtýn, sloveč in prekrasen grad, ležeč jugozapadno od Prage. Zgradil ga je kralj Karel IV. in so se hranila v njem znamenja češkega kraljestva.

A ptič je takoj razumel te moje besede, venomer letal nad mojo glavo in venomer je krakal, kakor da bi na vsak način hotel ohripeti.

»Iskal sem te dolgo, celi dve leti sem te iskal, sam Bog ve kje, enkrat tudi na pokopališču z začrnelim zidom, sredi katerega je bila cerkvena streho iz deščic in v senci cerkvice grob z netreskom in »vaclavkami«, poleg cerkvice, starodaven, črn zvonik! — Povsod sem te iskal in tu te najdem!«

»Kaj mi prinašaš novega s Karlovega Týna, slavnega gradu?«

»Ej, nič novega ti ne prinašam, kajti novo je samo to, da zdaj na grajskem dvorišču suše perilo in da tam strašno stradamo: z vso družino moram letati po Češkem okrog, da si od dobrih ljudi izprosim hrane, ali dobrih ljudi je vedno manj.«

Črni ptič je zakrakal, da me je pretresel mraz.

»Ali nekaj ti vendar zopet javljam iz kraja, o katerem si našemu češkemu ljudstvu že mnogo povedal, da-li na dobro, ne vem, zato, ker kadar sejejo, tudi ne vedo, da-li seme vzklije in vzraste v klas, a vzraste-li, da-li ne pride toča in uima in ne uniči tudi najboljših naporov.«

Gavran je preстал in v glavo mi je prišla čudna misel — o tej vam bom pa kdaj drugič pripovedoval. »Ko so peljali s Karl-Týna češko krono, jo je videl moj očka, ki je slišal vsako besedo in opazil vsako kretnjo zlobnih voznikov. Bilo je tako. Na poti proti Pragi so bili dragonci. Imeli so žolte obraze, upadle oči, razkosmane brke, raztrgano obleko, zarjavele oklepe, potolčene čelade, ali zato jezike kakor gadi, kakor najbolj strupene kače. Sredi med jezdec se je pomikal voz, ki sta ga vlekla dva konja. Voz je bil pokrit z raztrgano plahto, ki je prikrivala oguljeno hrastovo skrinjo, v kateri se je nahajala češka krona.

Za leto in dan¹ bo minulo pol tisoč let, odkar je zapustil svojo ljubo češko zemljo Karel IV. Takrat je zadremala na Karlovem Týnu družina gavranov. Ali komaj so črni ptiči sklonili glave na prsi, so jih prebudili grajski zvonovi, ki so dobremu kralju zvonili posmrtnico. A tistega dne² bodo imeli stari češki kralji na Karlovem Týnu gostijo, mi gavrani jim bomo stregli in pri tem pripovedovali, kaj vse je ta zemlja izkusila, kam so prišli njeni majestati in pergamenti z velikimi, visečimi pečati. Po gostiji pojdejo kralji v vrsti drug za drugim v Križevo kapelo, vodil jih bo rajni Karel, pregledovali bodo stare skrinje, a ko jih najdejo

¹ 1827.

² Ob poltisočletnici.

prazne, od črvov razjedene, brez ključavnic in ko zagledajo zvezde na kupoli Križeve kapele izbite, mesec in solnce iztrgana, nas bodo vprašali, kdo je to napravil!« — In gavran je zopet umolknil.

»A ko se ustavijo pri vdolbini, kjer je bila nekdanj na dragoceni blazini kraljevska krona, odpro vratca, da bi jo posadili na glavo najvrednejšemu izmed sebe. Toda jaz jim podam trnjevo krono mesto kraljevske in hkrati povem, da jo je naš narod nosil celih dve sto let. Ali ne slišiš, kaj napravim? Povej to vsemu ljudstvu, da bo vedelo: Kadar se naši dobri kralji prebude, naj tisto noč ne zatise oči, kajti uvidi, česar ni videlo še nikdar, zasliši, česar še ni slišalo nikdar!«

Črni gavran se mi je dvignil visoko nad glavo.

»Saj te kmalu zopet vidim. Vem, kje si, in marsikdaj še priletim in marsikaj ti še povem. A da bi pisal češkemu ljudstvu do duše, do srca in glave, imaš tu moje pero, s tem piši in pisal boš ostreje. Uvidiš!«

In gavran si je izkljuval s kljunom najdaljše pero in mi ga je vrgel naravnost k nogam; znova je zakrakal in kakor blesk izginil v megleni modrini, leteč čez Levograd k uvelim gozdovom Karlovtýnským.

P. S. Te vrste sem že pisal s trdim, stoletnim gavranjim peresom.

Ksaver Meško:

Sanjarije.

»Kako sliši, materina dušica!« se nalahko, sanjavo smehlja pastirček Tinček, hrbtenski ležeč na kratki travi, ker so jo krave že pošteno pomulile, mečkajoč z drobnimi prstki stebelce in ozke lističe babje dušice.

Travnik se položno nagiba v dolino. Tako Tinček leže lepo vidi krave pod seboj; a nad seboj, kadar velike rjave oči dvigne, neskončni nebesni obok. In mu ta bolj zajema in razgibava dušo in misli kakor njegovi skrbi izročene varovanke, županove krave. Te so zdaj muhaste. Kdaj ure in ure zadovoljno in pokojno mulijo res ne preveliko travo, kar je Tinčku še najbolj

po volji. A kdaj se katera podmuljeno in kradoma prepase do njive z ajdo, ali si kar na vsem lepem zmisli, pusti pašo in se napoti naravnost v ajdo, kakor bi nikjer pastirčka ne bilo! Tedaj je treba pač naglo vstati, zakričati nad grešnico, pohiteti za njo, jo z bičem ošvrkniti, da ne bi na prepovedanem sadu škodo naredila.

Mnogo lepše in prijetnejše se zdi Tinčku mirno na hrbtu ležati, materino dušico mečkati ali jo zamišljeno žvečiti, v sinji nebesni baldahin strmeti in sanjariti, sanjariti.

Ni čudovitejšega na svetu, se mu zdi, ko sanjariti in z oblaki potovati. In ni nemirnejših potnikov na svetu, se mu zdi, kot so oblaki, ptičke, veter in voda.

Kolikokrat poseda ob potoku pod travnikom in gleda in opazuje, kako v strugi valčki bežno v tujino hité, prav kakor živa razumna bitja, ki se jim silno mudi. Vsi nemirni, nepočakani preskakujejo kamenje, se v vsi naglici vijejo nad in pod koreninami jelš in jagnjedov, ki stojé ob strugi in jim svoje zvite in kriveničaste črne noge postavljajo ter jim samo napotje delajo. Vsi nevoljni klokotajo in žuborijo ob njih in čez nje. In dasi se nikoli ne vrnejo, ti begunci, jih vendar nikoli ne zmanjka. Kako čudovito!